

Posudek diplomové práce

Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy
Katedra francouzského jazyka a literatury

Autor diplomové práce: Tamara Voldřichová

Název diplomové práce: Překlad z hlediska lingvistiky a didaktiky cizího jazyka

Vedoucí diplomové práce: Dr. PhDr. Renáta Listíková, MCF

Otázka překladu a jeho didaktické aplikace je stálíci lingvodidaktiky již mnohá desetiletí, ba staletí. Zařazení překladu do výuky cizího jazyka osciluje od téměř univerzální metody, zvláště pro klasickou latinu a řečtinu, až k jeho ostrakizaci ve prospěch nových komunikativních, audio-orálních a dalších interaktivních metod. Diplomová práce Tamary Voldřichové tedy představuje téma nosné a klade si za cíl zamyslet se nad nutnou lingvisticko teoretickou a obecně kulturní výbavou podmiňující překladatelskou činnost a z toho plynoucím přínosem překladu v aktuální didaktice cizího jazyka. V tomto smyslu je diplomová práce rozdělena do dvou oddílů, z toho ten první traktuje lingvisticko teoretické otázky překladu a ilustruje hlavní překladatelské postupy, druhý mnohem stručněji se soustředil na didaktické aspekty překladu ve výuce cizího jazyka. Co do rozsahu, diplomová práce v češtině jen těsně splňuje stanovený počet stran a chybí jí předepsané obsáhlejší resumé práce ve francouzštině. Tento nedostatek je nutno neprodleně odstranit a francouzské resumé vložit dodatečně do diplomové práce.

Diplomantka se velmi lehce a zcela povrchně přenesla přes historický kontext zakládající překladatelskou tradici, kdy zjednodušeně a paušálně tvrdí, že „na překlad se nahlíželo jako na přenos lingvistického materiálu“ a „původní text byl mechanicky nahrazen ekvivalenty v cílovém jazyce“. Vzápětí pak bez dalšího objasnění či komentáře podotýká, že o tom „bychom dnes mohli spekulovat“ (s. 5). Zjednodušování, paušalizace, přeskokování z jednoho období do současnosti a zpět, z jedné teorie do druhé a terminologické nedostatky jsou obecně jedním ze závažných nedostatků práce. Problematické se jeví i členění textu, který je pouze v mizivé míře členěn na odstavce a ztěžuje tak orientaci co do rozvíjení a návaznosti tématu.

Jádrem práce jsou potom úvahy o osobnosti a kompetencích překladatele a přehled překladatelských postupů, které jsou pro úspěch překladu klíčové. V zásadě správné vymezení těchto kompetencí podložené citacemi překladatelských autorit je však doprovázeno podivnostmi typu: „relevantní překladatel“ (s.9); „míra kritérií kladená na jednu osobu“ (s. 7); tvrzením, že překladatel „nemá žádný osobní zájem na samotné četbě díla“ (s.8); nebo že „není prakticky možné napsat kvalitní a originálu odpovídající dílo“ (s.7); svérázné nakládání se sémantickou teorií Saussura a Jakobsona (s.10 a11); položené otázky, na něž autorka neodpovídá; sémiotika je „nauka o tvorbě a použití významu znaků vůbec“ (s.10); nejasná souvislost tematizace rématu (s. 12) pro překladatelskou praxi, kdy je tento prostředek koheze textu realizován v každém jazyce poněkud odlišně v závislosti na jeho typu, což autorka nerozlišuje; na s. 14 pak zřejmá záměna významu termínů denotace – konotace a úplná absence úvah o transpozici lexika týkající se polysémie. Kamenem úrazu se rovněž jeví samotné překladatelské počiny autorky týkající se odborné literatury, které zároveň problematizují použitou terminologii a následné objasnění užitých pojmů (např. *oblast*, *ráz* a *způsob*, vymezení způsobu chybí, s. 8 a n.) - jde vesměs o překlady z angličtiny, jelikož však autorka neuvádí původní znění, můžeme se podle kostrbaté a terminologicky nejasné české verze o jeho adekvátnosti jen dohadovat.

Na vymezení a praktické ilustraci překladatelských postupů autorka založila těžiště své diplomové práce. Nedomnívám se však, že by tyto postupy byly „v dnešní době v překladatelství aktivně používány“, ale že naopak, byly analyzovány a generovány rozbořením konkrétních překladatelských řešení v konkrétních překladech. Je jistě přínosné jednotlivé postupy popsat, jde především o různé typy transpozice větných

členů a syntaktických jevů, dále potom koncentrace versus diluce, typy modulace, oprostěnost versus obohacování a synonymie. Ve výčtu ještě chybí neutralizace, což je paradoxní, neboť jí trpí mnohá překladatelská řešení autorky práce.

K ilustraci zmíněných překladatelských postupů autorka, myslíme, vhodně zvolila francouzskou vzpomínkovou knihu bratří de Funès, která se vyznačuje kultivovanou francouzštinou s lehce hovorovým a jemně ironickým nádechem, což mohlo být pro samu překladatelku podnětné, jak co do hledání příkladů k ilustraci zmíněných překladatelských postupů, tak co do hledání a nalezení adekvátních řešení. Musíme však bohužel konstatovat, že toto očekávání zůstalo nenaplněno. Při charakteristice jednotlivých postupů, jež měla být založena na fundované lingvistické metodě a teorii, autorka opět sklouzává ke zjednodušení, paušalizaci a přinejmenším diskutabilním autoritativním tvrzením. Za všechny uveďme str. 31, kdy z příkladu koncentrace z francouzštiny do češtiny autorka vyvozuje, že „Francouzi obecně používají ve větách obvykle více slov než Češi“ a z toho potom pro autorku plyne, že „Čeština je tedy velice bohatým jazykem ... a tak pro něj není zapotřebí víceslovných spojení jako právě ve francouzštině“ - tento jev přeci souvisí s typologií a strukturou jazyka, nikoliv s jeho bohatostí!

Samotná překladatelská řešení uvedených příkladů jsou dalším kamenem úrazu, přesto, že by mělo jít naopak o potvrzení autorčiných překladatelských kvalit. Je jisté, že každé překladatelské řešení může být diskutováno, avšak ne tam, kde se jedná o překlad vysloveně chybný. Není možné na tomto místě probírat a komentovat překladatelská řešení autorky jednotlivě, proto se pokusíme nejzávažnější prohřešky shrnout: lexikální neadekvátnost a doslovnost způsobená začasť odhlédnutím od polysémie transponovaného lexika, případně od širšího kulturního kontextu: (např. *brave* neznamená v tomto kontextu *udatný*; *empêtré dans ses valises* není *zamotaný do svých kufrů* (s.31); *mère* místo *otcovský* (s.23); *dès la sixième* neznamená *od šesti let* (s.22); podobně neobratné či v češtině nepoužívané syntagma: *nechat se oddat civilně (un mariage civil, s. 28)* atd. Dále pak jde o špatně zvolený slovesný vid, nevhodný slovosled, zjevné galicismy, jakým je nadužívání ukazovacích a přivlastňovacích zájmen a zvýraznění typu „to je ten, kdo“; některým zvoleným francouzským příkladům chybí pro adekvátní překlad širší kontext a obecně lze konstatovat celkovou neutralizaci české verze, neboť i při chybějícím kontextu lze v řadě uvedených francouzských vět vycítit jemnou ironii a nadsázku, která však v překladu autorky práce zanikla.

Ani druhý cíl diplomové práce, a to využití překladu v didaktice cizího jazyka, nebyl uspokojivě naplněn, jedná se především o úvodní vymezení tématu, nastolení otázek a problémů, které by bylo třeba dále rozvést a upřesnit. Relativně obsáhlá anglická odborná literatura by měla být doplněna o relevantní francouzské soudobé tituly (např. G. Mounin, M. Lederer) a novější české publikace soudobých romanistů (Pelán, Pechar).

Vzhledem k uvedeným nedostatkům, a dalším formálním prohřeškům, o nichž nebylo pojednáno samostatně (např. chybná interpunkce), není možné práci hodnotit jako splňující požadavky kladené na diplomovou práci.

Závěrem ještě poznámku: poděkování vedoucí práce v úvodu je sice milé, avšak nepravdivé. Vedoucí práce neměla možnost „trpělivě vést“ diplomantku, neboť kromě dvou úvodních konzultací při zadání a upřesnění tématu se mohla s diplomovou prací Tamary Voldřichové seznámit až v její odevzdané a vytištěné podobě.

V Praze dne 1. září 2014

Renáta Listíková
vedoucí diplomové práce